
a híd irodalma

LATÁK ISTVÁN

Eleinte bizonytalan kereséssel, mindenhonnan összehordott irodalmat közölt a *Híd*. Némely hónapban teljesen ki is maradt a szépirodalmi anyag. Később, a közlésre kerülő jugoszláviai, magyarországi és világ-irodalmi munkák, a saját munkatársak műveivel együtt, egy, a vajdasági polgári színvonalon túlmutató esztétikai célkitűzés távlatait jelezték. A proletkult merevségétől és az expresszionizmus konstrukcióitól való szabadulás vágya és a haladó népi irodalmak mélyebb megértése jellemzi az akkori *Híd* irodalompolitikáját. Egy-egy számban, természetesen, nem sok hely jutott a szépirodalomnak, de a hónapról hónapra rendszeresen közölt versekből, novellákból, kritikákból egy határozott álláspont olvasható ki. Amikor teljes baloldali irányítás alá került, 1936 tavasza után, a folyóirat már rendszeresen közölt szépirodalmi munkákat, sőt a cenzúra nagy nyirbálásainak hézagait is néha szépirodalmi anyaggal pótolja hirtelenében a szerkesztőség. Persze, ilyen esetekben elég gyakori az ollózás is jelenkori írókól, de közlésre kerülnek klasszikus írók olyan munkái is, amelyek félreérthetetlen utalásokat tartalmaznak az emberi haladásra, a szabadgondolkodás ébresztésére. Így közöljük a *Híd*ban Vörösmarty: A Gutenberg-albuma, Szabadsajtó c. versét, Csokonai: A szabadsághoz, Endrődi Sándor: Kurucnóta, Petőfi: Háború volt, A türelemről c. verseit, a kuruc költészet jó néhány dalát (Kuruc táborig dal, Ne higgy magyar a németnek stb.), Ady Endre jó néhány versét és novelláját, publicisztikai munkáit, Juhász Gyula egész sor versét, Garay János epigrammáit, a régi magyar költészetből az Ocskay Lászlóról való éneket, korszerű szemelvényeket a régi magyar költészetből és népdalainkból (Nyomorúság az életem; Váradi József — székely népballada; Egy summáslány halála stb.), külföldiekből (Katalán koldusdal).

A világirodalom klasszikusai s újabb írói-költői egy vagy több írással szerepeltek a *Híd* hasábjain (saját munkatársaink fordításában is jó néhány!): Makszim Gorkij (Viharmadár; Atlasz János új fordításában); Johannes R. Becher (Az Ismeretlen Katona, vers); René Arcos (Halottak, vers); Carl Sandburg (Gyilkosok, vers); Shelley (Anglia férfiaihoz, vers,

dr. Halmi R. új fordításában); Po Chüi (Fagy, vers, dr. Halmi R. új fordításában); Hermynia zur Mühlen (Névnap, novella); Sterling W. Brown (Lynch, vers); Albert Maltz (Útban, novella); Irwin Shaw (Temessétek el a halottakat, egyfelv. színmű); Alekszej Tolsztoj (Modern orosz irodalom, tanulmány); Villon (Ballada a senki fiáról); J. G. Rügger (A Hongkong-Road sarkán, novella); Demoszthenész (Harmadik beszédéből Fülöp ellen); Ivan Vazov (Megalkuvás, vers); Hian-szan (Rubintos rizs pereg, vers); Rabindranath Tagore (Levél egy japán költőhöz); Walt Whitman (Vérdíj, Dal); Sienkievics Henrik (A keselyű és a sólyom, allegorikus mese); G. Ryklin szovjet író (Ez a mai fiatalság, novella); Mihail Zoscenko (Gyónás, satíra); Anne Seghers (A szt. barbarai halászok, regény, a „fölkélése” szót elhagytuk a címből, folytatásokban ment); Marcel Sauvage (Estebéd Salamancában, irodalmi riport); Majakovszkij: Mese Kuznyeckstrojról (a legvégét kicenzúrázták); Ilja Ehrenburg (A spanyol hadszíntérről jelentő, riport).

A baloldali és haladó magyar költőktől egy vagy több verset hozott a *Híd*. Név szerint a költők: Gábor Andor, József Attila, Gereblyés László, Fodor József, Lukács Imre, Perneki Mihály, Palotás Imre, Forgács Antal, Horváth Béla, Juhász Árpád, Várnai Zseni, Darvas Szilárd, Salamon Ernő, Tuba Károly.

Régebbi és újabb magyar prózaírók, akiknek írásait az akkori *Híd*ban megtalálhatjuk: Morvay Gyula, Nagy Lajos, Zelk Zoltán, Gombos Béla, Bálint György, Enczi Endre, Rideg Sándor, Szentimrei Jenő, Ruffy Péter, Móricz Zsigmond (novella), Szenes Piroska, Gergely Sándor, ifj. Kubán Endre, Mátrai Olga, Szabó Dezső (Karácsony Braziliában, satíra), Karinthy Frigyes, Erdősi Dezső, Kaffka Margit, Tömörkény István, Sellyei József, Asztalos István, Perneki Mihály, Palotás Imre.

Külön fejezet a *Híd*ban a magyar népi falukutató írók csoportja. Évenként keresztül állandóan tudósítottunk munkásságukról, kiadós részleteket közöltünk megjelent könyveikből, pereikről bőséges tájékoztatást adtunk. Féja Géza, Erdei Ferenc, Nagy István, Kovács Imre, Szabó Zoltán, Ortutay Gyula, mind szerepeltek a *Híd*ban több ízben is, sőt még Erdélyi József is, míg meg nem írta a Solymosi Eszter vére c. antiszemita versét. A legtöbb szöveget azonban Illyés Gyulától, Darvas Józseftől és Veres Pétertől közöltük. Ők hárman sokat szerepeltek a *Híd* hasábjain. 1936-tól 1939-ig a magyarországi népi írók kapták a legnagyobb teret a vajdasági *Híd*ban, de 1939 után, amikor a Márciusi Frontban megindult a bomlás, már nem.

A *Híd*ban közölt könyvrecenziók, színházi és filmbírálatok jelentős helyet foglaltak el minden *Híd*-számban, s ezek jó részét a folyóirat szerkesztőségének tagjai és közeli munkatársai írták. Olyan könyvekről írtunk leggyakrabban, melyeket meg lehetett szerezni, ha nem is közölhattünk esetleg belőle mutatványrészletet.

Az ollózott recenziók és publicisztikai munkák szerzői vagy nemzetközileg elismert tollú haladó emberek, vagy éppen a magyar irodalom fémjelezett baloldali írói voltak. Pl. a *Magyar Nap* című csehszlovákiai népfrontos lapból gyakran átvettük Vass László finom cikkeit, recenzióit. Fábry Zoltán írásait csehszlovákiai lapokból és a kolozsvári *Korunk*ből vettük át; Balogh Edgár, Méliusz József írásait úgyszintén.

Nem szóltunk a különböző saját publicisztikai munkák soráról, egyes riportokról, amelyek szintén irodalmi vonatkozásúak. Ady Endréről, Jó-

zsef Attiláról, a népiesekről pl. néhány nagyobb írás jött. Nem soroltuk fel a kisebb-nagyobb vajdasági szociográfiai munkákat, a dolgozók életírásait sem, pedig ezek is irodalmi vetületűek bizonyos fokig.

Minden jelentősebb irodalmi eseményt figyelemmel kísért a *Híd*, és lehetőségeihez képest mindjárt reagált is rá. Lapzártakor érkezett pl. a hír József Attila tragikus haláláról, mégis írás jött róla már 1937 decemberében, rövid, elismerő, értékelő és a társadalmi körülményeket elítélő gyászjelentés, 1938 januárjában pedig gyászkeretes névvel a *Vigasz* c. versét közölte a *Híd*.

A *Híd* elvszerűen bírálta a l'art pour l'art irodalmat, és saját irodalmának fejlesztése is a célkitűzései közé tartozott. Ebben a folyóiratban vált Vajdaság neves költőjévé és novellistájává, kritikussá Latak István; szépirodalmi munkássága a *Híd*ban legszámottevőbb. Itt kezdte munkáját a kubikosból lett költő, Csépe Imre; itt írta legjobb néhány versét Gál László; itt szólalt meg a modern költészet nagy ígérete, Atlasz János, de Thurzó Lajos, a neves vajdasági költő is itt tette meg az irodalomban első lépéseit. A *Híd*ban fejlődött élvonalbeli publicistává és kritikussá Stern Emil (Fekete Béla néven írt); Schwalb Miklós fiatal regényíró a *Híd*ban közölt néhány figyelemreméltó karcolatot; Lőrinc Péter (dr. Lőbl Árpád) sokoldalú irodalmi tevékenysége itt lombosodott ki. Ősz Szabó János, a markáns tollú fiatal földmunkás novellista, a későbbi partizán hős, a *Híd*ban közölte írásait. Az idősebbek közül Cseh Károly (Iványi Károly néven írt) természettudományi munkáit és néhány érett novelláját s riportját a *Híd*ban adta közre; György Mátyás, a neves avantgardista költő Szerb György néven évekig itt közölte finom könyvbírálatait. Egy-két írással Herceg János és Gergely Boriska is fölkereste a *Hídat*.

Saját falukutatást is kezdeményeztünk a folyóirat hasábjain; ennek az élen körüttekintő, érdekes írásaival Malušev Cvetko állt, aki Kiss Flórián néven írt és ír.

Vajdasági magyar író-munkatársai mellett a jugoszláviai testvérnépek íróinak munkáit közölte a *Híd* fordításban hónapról hónapra. A vajdasági magyarok és a külföldi olvasók is a folyóirat hasábjain ismerték meg a szerbhorvát irodalom élharcos íróit, sőt a macedón népi irodalom akkori jelesei is megszólaltak magyar fordításban. A kiváló vajdasági szerb író, Jovan Popović, munkatársa volt éveken át a *Híd*nak. A nagy horvát író, Miroslav Krleža, számos írása a *Híd*ban jelent meg először magyar nyelven. Kocso Racin, a macedón munkásíró is első magyar fordítását itt kapta. A fejlődő, új hangú jugoszláv szociális irodalomnak jó néhány jeles képviselője, mint Čedomir Minderović, Milka Žicina, Ivo Pavletić, Aleksandar Vučo volt ismeretes a magyar olvasók előtt. Jovan Jovanović Zmaj, Vladislav Petković-Dis, Ante Cetineo érett lírája szintén bemutatásra került. Azonkívül egy sajátos, népes csoport, a bololdali parasztírók egész sora szólalt meg magyar nyelven: Mihovil Pavlek Miškina, a tragikus sorsú horvát parasztíró, a macedón Todor Arsenijević, a szerb Miloš Jovašević, Mitar Popivoda, Kata Kosac, Jelica Jerković. Verseik és novelláik a *Híd* irodalmi rovatában sorozatosan bemutatásra kerültek. Fordítottuk többen is, de különösen kitűnt a fordítók közül Lőrinc Péter.

(Az író hagyatékából)